

keressük a magyar nemzetet, Ázsiában, a multban, csak ott nem, ahol van, körülöttünk és a mai napon.“

S. Nagy Lászlónak zamatos erdélyi nyelven megírt kis művét Kolozsvártott adták ki. Kis jelenetei — elbeszéléseknek nehezen nevezhetők — jórészen Mikszáth életrajzán épülnek fel. Talán a cím is többet mond és ígér, mint amennyit adhat a tartalom. Nem láthatunk bennük mást, mint gondnal beigazított, erősen pointírozott pillanatfelvételeket az író életéből. Novellai magvat vagy nem talált, mert nem találhatott, vagy ha akadt is itt-ott valami, nem tudta kellően megfogni és kézben tartani.

Sikabonyi Antal cikke különlenyomat az Est Hármaskönyvéből. Érdekes, színes rajza a komáromi írói, színészi köröknek, a komáromi társadalmi életnek és a Jókai-ház belső életének, melyek Jókai lelkére gyermekkorában alakítólag hatottak. Bemutat néhány ismert regényhőst, akiket szülővárosából hozott magával az író.

Az emlékbeszédek közül meg kell említenünk Kőrös Endrének Pápan elhangzott beszédét, mely kimerítő rajza Jókai idealizmusának, erkölcsi komolyságának és méltatása nagy nemzetnevelő hatásának. A sáros-pataki emlékfüzetben is tartalmas megemlékezéseket találunk. Mind Marton János rövid beszéde, mind Novák Sándor hosszabb előadása figyelemreméltó munka. Ez utóbbi anynyival inkább, mert majdnem minden Jókai-problémát érint röviden.

r. t.

Regényfordítások. Pierre Benoit semmiesetre se panaszkodhatik a magyar kiadókra. Minden könyvkiadatokban ott láthatni regényeit, melyeknek tolmácsolására jobb regényekhez méltó hozzáértéssel és buzgalommal a legtöbb esetben igen jónevű magyar írók vállalkoztak. Ha pedig valaki elolvassa a Geniuskiadásokhoz írt bevezető méltatásokat, azzal a reménnyel hajlandó regényeihez nyúlni, hogy valami nagy és rendkívüli irodalmi élményben lesz része. Ha csalódik ebben a reményében, a fordító és az előszóíró igazán nem tehet róla. Elvégre is ők nem csinálnak mást, mint propagálnak olyan írókat, akit a közönség egyik ré-

tege és ezzel együtt a kiadói élelmeség nagy regényíróknak kiáltott ki és mikor előszókat írnak regényeihez, csak átöntik ezt a felületes tetszést a kritikai tájszólás szavaiba.

Benoit-nak *A király gyűrűje* c. regénye sem hoz mást, mint amit előbbi regényeiből ismerünk. Úgyes és érdekes mesebonyolítás, némi olcsóbb romantikával aláfestett történeti háttér, titokzatos nőalak, fegyveresebbés az ellenséges vonalon át, éjszakai várakozások, vakmerő elszánások, kelepcek stb. — ezekből a rekvizitumokból tevődik össze a regény. (Tartalmi váza különben veszedelmesen hasonlít Conrad J.-nek „Arany nyíl“ c. magyarul is megjelent regényéhez.) Mindez igen rutinosan alkalmazva és csak azzal a céllal, hogy az olvasó le ne tegye a könyvet. Így aztán a csalódás csak a végére marad, amikor az olvasó érzi, hogy az egész regényből nem marad meg más a lelkében, mint néhány eseményfoszlány. Ezek is elfeledésre vannak ítélve, hiszen csak addig élnek, míg Benoit stil-ügyessége tart bennünket a cselekvény folyamában.

*

Egy pillanatra azt lehetne hinni, hogy Franz Spunda mágikus regénye, *A halottbűvölő* (ford. Telekes Béla), sem akar egyebet adni, mint érdekes, sőt idegfeszítő olvasmányt. A regény főalakja, egy Ferrari nevű tudós, aki egyptológiai kutatásai folyamán birtokába jut az ó-egyiptomiak halottámasztó könyvének. Mágikus hatalmát azonban mások megrottására használja fel. Életre kelt egy többzezer éves múmiát, de az ehhez szükséges életenergiát egy élő nőtől veszi. Ez a nő jegyese egy fiatal embernek, aki kétségbeesetten látja szerelmese lassú elhalását. A leány meg is hal, a múmia pedig belép az életbe. Vőlegénye azonban nem tud belenyugodni jegyese elvesztésébe. Szerelmes hite oly erős, hogy hosszas harc után legyőzi Ferrari mágikus hatalmát, menyasszonya ismét életre ébred, a múmia pedig visszatér sírjába. Érzékfeletti erők küzdenek itt egymással, a menny és a pokol hatalmát állanak szemben a modern okkultizmus dogmatikájával által cselekvésre hívva. El kell ismerni, hogy Spundának ennél az idegfeszítő történetnél több a mondanivalója. A Hegeli „es ist der Geist, der sich den

Körper baut“ spiritualizmusát igyekszik felébreszteni az anyagba fásuló emberben, a mai embernek az érzékfeletti dolgok felé forduló figyelmére apellál s ezzel próbálja felszabadítani a rabul tengődő és minden anyagi és szellemi erőn győzedelmeskedni tudó szeretetét. Miszticizmusa és mágiikus fantáziája csak eszköz, csak út az istenség felé való haladásban.

Spunda regényének ezt az erkölcsi és eszmei tartalmát azonban a regény szerkezetében állandóan veszély fenyegeti. Nemcsak azért, mert az olvasótól már eleve diszponáltságot vár arra, hogy az elbeszélés transzcendens erők által létrehozott tényeit csak a regény keretén belül is elhiggye, hanem egyszerűen technikai okokból is. A regény második fele annyira elnyúlik, annyira szerteömlő és lassan haladó, hogy a különben erősen és szinte idegizgató hangsúlyozott gondolati elem minduntalan eltéved előlünk a sok aprólékos diszkusszió, szimbólikus magyaráztatás tömegében. —i. —ó.

Marcelle Tinayre elbeszélései. (Un drame de famille.) A modern francia irodalomban jelentős szerepet játszanak az írónők. Noailles grófnő költeményeivel, Marcelle Tinayre, Colette, Gérard d'Houville, Lucie Delarue-Mardrus regényeikkel kiváló helyet, nevet vívtak ki maguknak.

Marcelle Tinayre, aki Tormay Cécile francia fordítója, a magyarok és a magyar irodalom barátja, újabban egy novelláskötettel gazdagította munkáinak immár hosszú sorát. A kötet az első, hosszabb elbeszélésen kívül — amelyről címét is nyerte — rövidebb lélekzetű történeteket foglal magában. Egy-egy percre felidézett régi emlék, csendes hangulatkép, finom megfigyelés vagy élmény adja a tárgyat a néha esodálatos tömöritéssel és ízléssel dolgozó írónőnek. Szívesen választ nő a novellák hőségeit, pillanatnyi borzongásait megrögzíteni. Kifürkészi a kielégítetlen vágyakat, eltemetett gondolatokat és megmutatja rövid, fájó feláradásukat. Mások a gyermekkorba száll vissza, első emlékeit kutatja, vagy az anya büszkeségével jegyzi fel saját gyermekeinek mondasait és tetteit. Érdeklődik az emberi lelkek és életek; kíváncsi. Kissé tetészeleg is magának a pszichológus-sze-

repben és élvezzi az előnyöket, miket női és írói volta nyújt. Éles szemmel néz az emberek arcába és kitalálja gondolataikat; a pályaudvaron kis regényt bonyolít le a jelenlevő közömbös emberekkel, a vasúti kocsi-ban élettörténeteket teremt társai számára. De kíváncsisága mindig tapintatos marad. Gondolatait nem kényszeríti rá a világra, állásfoglalását az olvasóra. Nem mond ki végleges ítéleteket, nem színez ki ellentéteket, nem torzítja az életet jók és gonoszak küzdelmévé; megbocsátó, megértő hangulattal nézi embereit.

Az első novella hősnője, a gazdag La Peyrade asszony, eltaszította fiát, aki házasságával magára haragította és midőn a fiú nyomorában idegen pénzhez nyúl, nem segít rajta, halálba kergeti. Nem tudunk haragudni az elveihez ragaszkodó és gyermekét feiaáldozó öregasszonyra; szerencsétlen fiával együtt sajnáljuk. És igazat adunk a másik fiúnak is, aki ért a hízelgéshez, alkalmazkodáshoz s meghódítja az anyját meg a szerencsét. Nincs kit gyűlölnünk, az alakok sorsa elkerülhetetlen, tulajdonságaik megmászhatatlanok. Bár küzdenek egymással, nem az összeütközést érez zük tragikusnak, hanem a végzetes szembenállást, amit kezdettől fogva megszabnak a különböző jellemek. Az elrendeltség, a szükségszerű elmúlás szomorú hangulata bujkál itt és a következő lapokon.

A tartalmi tulajdonságokat szerencsésen szolgálja a novellák stílusa. Egyszerűen, keresetlenül peregnak a mondatok, mintha nyugodthangú beszélgetést hallanánk. A lelki elemzéseket hangulatos környezetrajzok egészítik ki, a külső, belső benyomások mindig megfelelő szavakba öltöznek. Legfőbb ereje e stílusnak a kellő arányok eltalálása; mint maga a történet, úgy egyetlen mondat, gondolat sem nyúlik tovább a kellesténél. A tömörítés itt is jól sikerül és olykor különös ritmust kölcsönöz a prózának.

Halász Gábor.

Verő György könyve a Népszínházról. (A Népszínház Budapest színi életében.) A Népszínháznak, alapítása most lefolyt ötvenedik évfordulóján, nem állíthatott volna méltóbb emléket tulajdonosa, a főváros, mint hogy történetét megíratra. S e feladatra alig szemelhe-